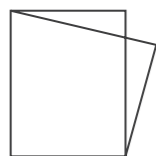

Professionsidentitet på tværs:

Hvordan er vi som professionelle, hvordan er jeg, og hvad tænker de andre?

Birgitte Lund Nielsen, ph.d., forskningsleder og docent; Nanna R. Lang, ph.d., lektor; Trine H. Grosen, adjunkt og Hanne Høyer, adjunkt, VIA University College

I artiklen diskuteres forskelle og ligheder vedrørende professionel identitet og professionsidentitet på læreruddannelsen, sygeplejerskeuddannelsen og ernæring og sundhedsuddannelsen. I teoretisk baggrund fremhæves, at professionernes kollektive identitet og den enkeltes professionelle identitet er i bevægelse og til forhandling. Der henvises til internationale studier om læreruddannelse og sygeplejerskeuddannelse, men der mangler komparative studier. Artiklens empiriske materiale er gruppeinterview med studerende og undervisere, analyseret med refleksiv tematisk analyse. Begge grupper er spurgt om gruppeidentitetsforståelse og oplevelser med ekstern forståelse af professionen (baseret på billeder), og de studerende til deres (begyndende) professionelle identitet. Analysen viser,

at der i alle professionerne arbejdes med omsorg, empati og relationer, men der er forskelle, fx leder informanternes refleksion over ekstern forståelse af professionerne til diskussion af uddannelsesspecifikke stereotyper. Særligt de lærerstudierende har oplevet at skulle forsvare uddannelsesvalg i omgangskreds og familie, og de positionerer sig modsat det udbredte billede af formidling ved en tavle. Fra sygeplejerskeuddannelsen udfordres billedet af 'den søde pige', der refereres til den aktuelle politiske kamp og til professionsidentitet i opbrud. For ernæring og sundhedsuddannelsen formuleres kerneværdier som evidensbaseret og respekt for individet, men det er svært at indkredse professionsidentiteten, hvilket kan være udtryk for, at det er en yngre og mere diffus profession.

Professionsidentitet på tværs: Hvordan er vi som professionelle, hvordan er jeg, og hvad tænker de andre?

Den enkeltes professionelle identitet er konstant i udvikling i en løbende læringsproces over tid med handlinger og skabelse af mening og situeret i en social kontekst.

Indledning

Professionsbacheloruddannelsernes hensigt er at kvalificere studerende inden for en bestemt profession eller i relation til et professionelt felt. Det giver anledning til spørgsmål om, hvordan uddannelserne kan understøtte de studerende i udvikling af identitet som professionel, og hvordan den individuelle professionelle identitet og den kollektive professionsidentitet (Heggen 2013) dannes. Der efterlyses i den internationale forskning mere viden om dette kompleks felt (Rodrigues & Mogarro 2019; Trede et al. 2012). Der er en del forskning relateret til hhv. læreruddannelse (Pillen et al. 2013; Rodrigues & Mogarro 2019) og sygeplejerskeuddannelse (Jackson 2016; Fitzgerald 2020), men der mangler viden på tværs. Heggen og Terum (2017) fremhæver styrken i komparative studier

af forskellige professionsuddannelser for at skabe en dybere forståelse af professionskvalificering, der overordnet set handler om, hvordan studerende tilegner sig kundskab, udvikler handlekompetence og professionel identitet. Artiklen bidrager med analyser af professionel identitet og professionsidentitet hos undervisere og studerende på læreruddannelsen, sygeplejerskeuddannelsen og ernæring og sundhedsuddannelsen, og datagrundlaget indbefatter således to 'gamle' professionsuddannelser og en nyere.

Baggrund

Heggen (2013) skelner mellem professionel identitet som den personlige forståelse af sig selv som professionsudøver, mens professionsidentitet henviser til den kollektive gruppeidentitet,

som den opfattes internt blandt aktører eller eksternt i den offentlige forståelse. Det er en pointe, at der vil være en indvirken mellem den kollektive professionsidentitet og den enkeltes professionelle identitet. Relateret til udvikling gennem uddannelsen opererer Jackson (2016) med begrebet præ-professionel identitet, der dækker over studerendes gryende professionelle identitet. Denne kan iflg. Jackson (2016) have afgørende betydning for forberedelse til professionen og den videre dannelse og forståelse af sig selv som professionel. Dvs. vi opererer med begreberne:

- Professionel identitet: personlig (individuel) forståelse af sig selv som professionsudøver (*hvem er jeg som professionel*), herunder præ-professionel identitet (*hvordan ser jeg mig selv som kommende professionel*)

- Professionsidentitet:

- Kollektiv gruppeidentitet internt (*hvem er vi som professionelle*)
- Eksternt i den offentlige forståelse af en profession (*hvem er de som professionelle*).

Wackerhausen (2009) refererer til professionsidentitet på hhv. makro- og mikroniveau. Makroniveauet er ansigtet udadtil – den måde, professionen opfattes af lægmand og beslægtede professioner, og den måde, den fremstilles internt. Det understreges, at professionens identitet hele tiden er i bevægelse og til forhandling ift. beslægtede professioner, den teknologiske udvikling, politiske agendaer, ny viden, den offentlige mening m.m. (Wackerhausen 2009). Professionsidentitet på mikroniveauet betegner iflg. Wackerhausen de kvaliteter og kompetencer, den enkelte må beherske, dvs. det, der skal til for at være sygeplejerske, lærer eller diætist.

Professionsidentitet og studerendes udvikling af professionel identitet

Internationalt efterlyses mere forskning om studerendes udvikling af professionel identitet, fx fremhæver Trede et al. (2012), at man vil opnå vigtige indsigter relateret til undervisning og læring i videregående uddannelse ved at arbejde med en mere eksplicit konceptualisering af professionel identitet, end det hidtil har været tilfældet. Dette litteraturstudie er ti år gammelt, men i nyere studier efterlyses fortsat begrebsudvikling og konceptualisering (fx Fitzgerald 2020 med reference til sygeplejerskeuddannelse, og Rodrigues & Mogarro 2019 med reference til læreruddannelse). Heggen (2013) fremhæver, at identitetsperspektivet er relevant for professionskvalifi-

cering i og med, at det knytter tæt op til læringsperspektivet og udvikling af den professionsfaglige praksis og den professionelle identitet kan ses som to gensidigt afhængige dele af den professionelles læringsproces.

Hvad konstituerer og har betydning for professionsidentitet og professionel identitet?

I flere studier efterlyses altså en nærmere konceptualisering, men der er studier, der forsøger sig med en definition:

“Professionel identitet kan defineres som holdninger, værdier, viden, overbevisninger og færdigheder, som deles med andre inden for en gruppe af professionelle, og kan påvirke, hvordan mennesker interagerer, sammenligner og differentierer sig fra andre professionelle grupper” (Worthington et al. 2013, s. 182).

Denne definition udtrykker det, der kan betegnes som den interne kollektive professionsidentitet (jf. Heggen 2013). Modsat giver Rodrigues og Mogarro (2019) en definition, der i højere grad henviser til den enkelte studerendes professionelle identitet og udvikling heraf. Denne definition baserer sig på et systematisk litteraturstudie, hvor pointerne fra syntesen samles i den model, der er oversat i figur 1. Rodrigues og Mogarro (2019) fremhæver i deres definition, at den professionelle identitet består af opfattelser og mening knyttet til den enkeltes selvbilleder, og at den formes i en fragmenteret, ustabil, dynamisk, multifacetteret, foranderlig og intersubjektiv proces i konstant fortolkning og genfortolkning af den studerende gennem løbende

dialoger med andre og i relationer, der etableres i professionel kontekst. Den professionelle identitet påvirkes både af personlige værdier, følelser og overbevisninger og af (faglig og didaktisk) viden og (pædagogiske) færdigheder. Referencen til pædagogik og didaktik viser, at litteraturstudiet særligt handler om lærerstuderende, modellen er dog formuleret mere generisk.

Kernen i professionel identitet indbefatter således iflg. Rodrigues og Mogarro (2019) fire elementer: 1) *forståelse* af professionen, 2) *den mening*, professionsudøvelsen tillægges, 3) *de forestillingsbilleder*, man har af, hvordan man agerer i professionen, og 4) *selvindsigt* (figur 1). Denne kerne er i konstant fortolkning og forhandling i interaktioner med andre og påvirkes både af individuelle karakteristika og uddannelsesmæssige erfaringer, som det illustreres i boksene under kernen med de fire elementer (figur 1). Den studerendes professionelle identitet udvikles typisk i spændingsfyldte processer, hvor relationer og erfaringer fra fortid og nutid samt fra læringssituationer spiller ind sammen med kontekstuelle og miljømæssige faktorer. Dette illustreres nederst i figur 1, og her henviser Rodrigues og Mogarro (2019) endvidere til en udvikling, der kan foregå over tid, fra en (lettere tilfældig) *adfærd* til en (mere understøttet) professionel *handling*, baseret på udviklingen i den professionelle identitet. Det er desuden illustreret på hver sin side af kernen med de fire elementer, at professionel identitet i forskningen diskuteres sammen med og i gensidig påvirkning med agency, værdier og følelser knyttet til selvet, og at den enkeltes overbevisninger, viden, kompetence og virkekraft

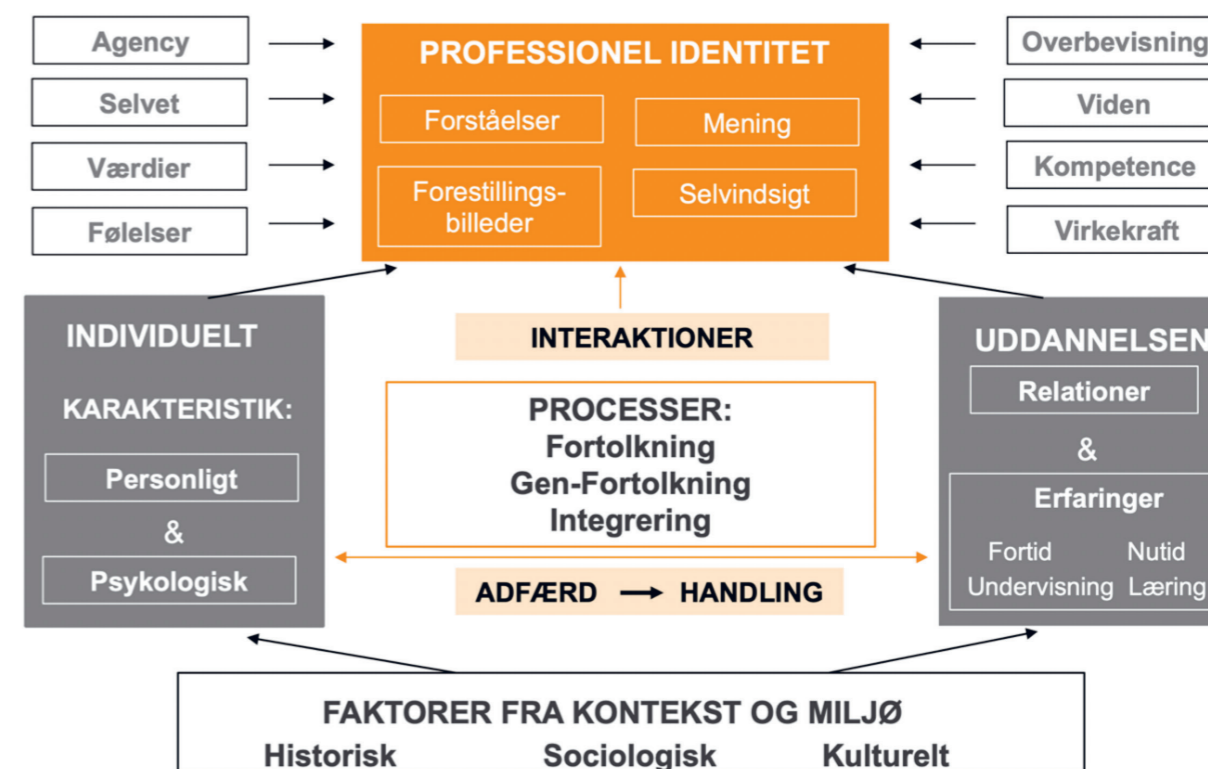
Professionsidentitet på tværs: Hvordan er vi som professionelle, hvordan er jeg, og hvad tænker de andre?

ser ud til at påvirke den professionelle identitet. Centrale pointer, der illustreres med modellen, er dels kompleksiteten og dels, at den enkeltes professionelle identitet konstant er i udvikling i en løbende læringsproces over tid med handlinger og skabelse af mening og situeret i en social kontekst.

Spændingsfyldte processer

En af pointerne fra Rodrigues og Mogarro (2019) er, at studerendes professionelle identitet typisk udvikles i spændingsfyldte processer, fx i de første møder med praksis, hvor mange studerende udfordres, hvorfor undervisernes stilladsering af dialoger knyttet til de oplevede spændingsfyldte situationer kan være afgørende. Frederiksen (2019, s. 131)

diskuterer nødvendigheden af, at man som professionel finder måder at håndtere de stærke oplevelser, man kan møde i arbejdet, og betegner den måde, man håndterer dette dilemma på, som professionsidentitet. Han ser spændingen mellem en personlig pol og en lønarbejds-pol som noget særligt ved det, han kalder velfærdsprofessionerne.

Figur 1. Faktorer, der konstituerer og påvirker studerendes udvikling af professionel identitet (oversat fra Rodrigues & Mogarro 2019, s. 7)

Den professionelle omtaler sig typisk med sin titel ("vi sygeplejersker"), og der indgår en masse følelsesrelaterede aspekter i arbejdet med at bringe sin selvforståelse i overensstemmelse med professionens normer – noget som iflg. Fredriksen (2019) ikke ses i en arkitekts eller ingeniørs arbejde. Når man er ny eller under uddannelse, skal man ikke bare tilegne sig viden og færdigheder; en væsentlig del af at blive lærer, pædagog, socialrådgiver eller sygeplejerske består i at erobre faget som noget, man kan identificere sig med (Frederiksen 2019). Internationalt omtales de spændingsfyldte processer som ny i professionen også, fx relateret til nye lærere (Pillen et al. 2013).

Behov for komparativ forskning

Der er, som det er fremgået, en del forskning inden for området, særligt relateret til sygeplejerske- og lærerprofessionen, men der er ikke konsensus om definitioner, og vi er ikke stødt på komparative studier, hvor perspektiver fra undervisere og studerende og unge og ældre professioner sammenholdes. Med reference til Heggen og Terum (2017) kan komparative studier bidrage med dybere indsigt også i det særegne for de enkelte professionsuddannelser. Der er dog metodiske udfordringer, og man må iflg. Heggen og Terum (2017) altid i komparative studier tage højde for de sociale kontekster og identiteter knyttet til de forskellige professionsuddannelser. Det er netop et mål med afsæt i de følgende forskningsspørgsmål både at indkredse ligheder, men også kontraster relateret bl.a. til kontekst og mål med uddannelserne, og spændinger, både de spændingsfyldte processer, der er henvist til ovenfor, men også i form af evt. modsatrettede forståelser internt og eksternt.

Undersøgelsesspørgsmål

- Hvad kendetegner forståelse af egen professionelle identitet og den interne kollektive professionsidentitet hos undervisere og studerende fra tre professionsuddannelser?
- Hvilke perspektiver fremhæves relateret til den eksterne forståelse af professionen?
- Hvilke forskelle, ligheder og spændinger fremstår ved sammenligning på tværs?

Metode

Der er gennemført seks semi-strukturerede gruppeinterview med studerende og undervisere fra de tre uddannelser. Studerende er rekrutteret fra 1. semester på baggrund af frivillighed. Vi har valgt at fokusere på 1. årgang for at indfange perspektiver i mødet med uddannelsen så umiddelbart som muligt og få overvejelser vedrørende valg af uddannelse med. I sampling af undervisere er grupperne sammensat med forskellig faglighed og erfaring, herunder nogle, der selv er uddannet inden for professionen. Fra sygeplejerskeuddannelsen er det fire undervisere, der alle selv er uddannet sygeplejerske (85 % på sygeplejerskeuddannelsen i Aarhus er dette), men med forskellige videreuddannelser og undervisning på forskellige moduler. Fra læreruddannelsen, hvor ca. 50 % af underviserne i VIAs læreruddannelse selv er læreruddannede, indgår fire undervisere, hvoraf to selv er læreruddannede. Der indgår både undervisere fra pædagogiske fag, livsoplysning og undervisningsfag (som dansk og matematik). På ernæring og sundhedsuddannelsen i Aarhus har ca. 60 % af underviserne selv uddannelsen, men i gruppen dog kun én, da der også er skelet til diversitet i faglighed og erfaring. Der er anvendt

to interviewguider til hhv. studerende og undervisere, og interviewene blev medieret (Halkier 2010) med udprint af definitioner på hhv. professionel identitet og professionsidentitet. Dialog om den eksterne forståelse af professionen blev derudover medieret med billeder fra en systematisk søgning (jf. Harper 2002). Her er anvendt en samling af billeder relateret til de tre uddannelser og til andre professioner som pædagog og bioanalytiker.

De seks interviews er transskriberet og analyseret gennem reflektiv tematisk analyse (Braun et al. 2018). Det enkelte interview er først induktivt tematiseret, efterfulgt af en fælles reflektiv proces med tilpasning og formulering af temaer på tværs.

Analyse

Analysen viser temaer, der går igen, men også perspektiver, der er særlige for hhv. undervisere på tværs, studerende på tværs og ikke mindst for den enkelte uddannelse. Nedenfor organiseres analysen først under overskrift af de tre uddannelser. Derefter samles perspektiver relateret til den eksterne forståelser af professionerne, hvor de typiske uddannelsesspecifikke stereotyper diskuteres.

Sygeplejerskeuddannelsen

Den interne kollektive professionsidentitet er iflg. underviserne kendetegnet ved omhu, ordentlighed og samvittighedsfuldhed – ud over omsorg og empati, der går igen i forskellige variationer i alle interview. Der er reference til den aktuelle faglige kamp, og der argumenteres for, at professionsidentiteten i disse år er i forandring og under pres, bl.a. anvendes formuleringen "vi må træde

Professionsidentitet på tværs: Hvordan er vi som professionelle, hvordan er jeg, og hvad tænker de andre?

Vennerne, der læser noget på universitetet, har været uforstående over for, at han 'bare' vil være sygeplejerske.

i karakter som profession". En anden spænding relateret til aktuell politisk debat handler om 'varme hænder':

- "Hvad er det, når man siger varme hænder? [...] Det kan få mig op i det røde felt, når jeg hører, at de vil have varme hænder. Vi uddanner ikke varme hænder, vi uddanner professionelle, som har et kæmpe teori-apparat, og noget praksis bag sig".

Underviserne refererer til, at de studerende vælger uddannelsen ud fra motiver om at ville gøre en forskel (det såkaldte 'kald'). Det er naturligvis vigtigt, men underviserne vil gerne have de studerende til at betragte sig selv som højt kompetente professionelle, og de omtaler den eksterne forståelse af en sygeplejerske som 'en sød pige' som stærkt begrænsende (mere om stereotyperne nedenfor). De fremhæver det som afgørende at arbejde med identiteten under uddannelsen, og en af dem anvender billedet med et isbjerg, hvor det, der ligger under vandet, må sættes til debat, fx relateret til syn på sundhed

og sygdom, der har betydning for det, der ligger over vandet, herunder hvordan man møder patienter og pårørende. De foreslår, at man i uddannelsen diskuterer etik, for at "skabe pauser til dannelse" og "give de studerende mod", og videre fremhæver de, at relationen mellem undervisere og studerende er afgørende. De studerende henviser, som underviserne bemærkede, til, at de gerne vil gøre en forskel og arbejde som mennesker. Man skal iflg. dem have de rigtige medmenneskelige og etiske bevæggrunde for at arbejde som sygeplejerske, omtalt som at sætte "menneskesyn før teori og teknik". De nævner kun kort viden om fysiologi og anatomi. Her er der en forskel til underviserne, der i højere grad fremhæver kliniske færdigheder. Spænding relateret til den politiske arbejdskamp fremstår også i interview med de studerende. Det har givet tvivl ift. valg af uddannelse, men der er også en tydelig diskurs om, hvor vigtige uddannelserne er:

"Grundlæggende for, at vores samfund kan fungere, at vi har et ordentligt syge-

husvæsen [...] folkeskolelærere, politibetjente, læger [...] gør en helt uvurderlig indsats hver eneste dag".

Overvejelser om *positionering i et hierarki* er med i interview med både undervisere og studerende. Der afgrænses nedad ift. social- og sundhedsassistenter og opad til læger. De studerende taler fx om, at sygeplejerskerne får flere og flere mere krævende opgaver, og meget af det trivielle er presset nedad på assistenter og hjælpere. En anden type hierarki, som de studerende fremhæver, og som går igen hos studerende fra læreruddannelsen, handler om professionsuddannelse versus universitet. En af dem fremhæver, at vennerne, der læser noget på universitetet, har været uforstående over for, at han 'bare' vil være sygeplejerske. Dette 'bare' indgår videre i hans argumentation – som et 'selvom' og med det sarkastiske 'store' foran kandidatgrad: "selvom man ikke får den store kandidatgrad, så er det at kunne udføre et meningsfyldt arbejde meget mere værd i sidste ende".

Alle de interviewede refererer til de stereotyper, der fremstår i billederne relateret til deres egen profession, men **de har svært ved at se stereotyperne i billeder relateret til de andre professioner.**

De studerende fremhæver, at erfaringer fra tidligere plejearbejde er med til at forme deres begyndende professionelle identitet. De spejler sig tydeligvis i *rollemodeller* – dygtige, men også mindre dygtige professionelle, de har mødt gennem arbejde fx i hjemmeplejen. Endvidere spejler de sig i underviserne og taler om, at selvom underviserne måske er forskere nu, så har de en sygeplejerskebaggrund, som de står på.

Læreruddannelsen

Her starter vi med de studerende, hvor flere af perspektiverne fra de sygeplejerskestuderende går igen. De lærerstuderende henviser til, at professionsuddannelserne ikke har samme status som universitetsuddannelser. Flere af dem er blevet mødt med holdningen: "Nå, du skal bare læse til lærer". De henviser også til *rollemodeller*. En af dem nævner at være inspireret af en lærer, som formåede at få alle med og

gøre alt interessant. Han vil gerne selv kunne være med til på samme måde at skabe en glæde for læring blandt eleverne.

Billedet af dem selv som kommende lærere er inspireret af efterskoleophold. De vil gerne være med til at stimulere elevernes lyst til at lære og have en legende tilgang, og selvom faglig indsigt nævnes, når de bliver direkte spurgt, er det tydeligvis arbejdet med mennesker og med relationer: "at give noget og skabe noget sammen", der er i forgrund i deres overvejelser. Her ligner de studerede fra de andre to uddannelser. De lærerstuderendes self-efficacy er dog i endnu højere grad end de sygeplejerskestuderende påvirket af samfundsdebatten, herunder forståelsen af lærerarbejdet som krævende. De fremhæver, at medierne ofte giver et negativt billede af lærere, og nogle gange har man indtryk af, at film fx er baseret

på oplevelser fra skolen en generation tilbage. Flere af de lærerstuderende er direkte blevet frarådet at vælge uddannelsen af familie og venner. En af dem læste et år på universitetet før læreruddannelsen og har oplevet på en hel anden måde at skulle forsvare uddannelsesvalg til lærer. De nævner, at udtrykket 'universitetskirkegården' anvendes af venner. De lærerstuderende er meget skarpe på, hvordan de *ikke* vil være som lærer, og positionerer sig fx som lærere, der ikke bare vil anvende tavle-undervisning. En af de sygeplejerskestuderende nævner også den sygeplejerske, de *ikke* vil være, men det fremstår ikke som så markant et tema som hos de lærerstuderende.

Underviserne fra læreruddannelsen henviser til en syntese af faglig indsigt, kendskab til kompleks praksis og omsorg som kernen i professionen og fremhæver både et uddannelses- og et dannelses-

Professionsidentitet på tværs: Hvordan er vi som professionelle, hvordan er jeg, og hvad tænker de andre?

perspektiv. Fokus på syntese fremstår tydeligere end i de andre uddannelser med formuleringer som "blandes ind i", "krydsning" og "kliklyd". Det handler om syntese mellem fag og pædagogik, men også knyttet til praksis i skolen:

"Den der kliklyd, der sker, når de [studerende] viser, at nu tænker de fagdidaktisk [...] hvordan vil jeg bruge de her faglige møder med eleverne i min praksis-sammenhæng".

De fremhæver grundværdier relateret til at arbejde inkluderende og skabe relationer – man skal kunne "favne bredt" som lærer, både når det gælder elever og forældre. De taler ikke så direkte som underviserne fra sygeplejerskeuddannelsen om samfundsdebatten, men henviser implicit til denne med reference til dilemmaer relateret til, at der er noget, man gerne vil som lærer, og så er der noget, man skal (moralsk stress og modsatrettede hensyn). De henviser endvidere til, at der har været modstridende offentlige diskurser om lærer, dels som nogle, der har lange ferier (fx ved lockout og skole-reform), dels som et hårdt og krævende arbejde. De har mødt en forventning om, at det er nemt at tage et lærerstudie, men de har generelt indtryk af, at læreruddannelsen er valgt positivt til og *netop* er valgt, fordi det er en professionsuddannelse: "fordi de faktisk kommer til at hedde 'en lærer' bagefter, i stedet for: 'jamen jeg har læst statskundskab'".

Ernæring og Sundhed (ES)

I interview med undervisere og studerende fra ES bliver det tydeligt, at der uddannes til en bredere og mere udefinerbar profession. Uddannelsen har forskellige linjer, der er målrettet forskellige typer af job, og særligt underviserne

er påpasselige med at henvise til *alle* de forskellige linjer, at de har svært ved at formulere kerneværdier, hvilket de selv fremhæver: "Vi er simpelthen så brede, så kerneværdierne bliver få". En af underviserne, der selv har uddannelsen, fremhæver udfordringer med den lange titel. Hun nævner umiddelbart kun, at hun har læst folkesundhedsvidenskab, når hun bliver spurgt om sin baggrund, fordi folk, som hun formulerer det, er stået af, hvis hun skal forklare, at hun har læst professionsbachelor i ernæring og sundhed med speciale i humanernæring.

Der ser ud til at ligge en spænding internt på uddannelsen mellem de forskellige linjer, hvor én af linjerne har autorisation (klinisk diætist) modsat de øvrige. Dette italesætter både undervisere og studerende. Yderligere adspurgt om professionsidentiteten er underviserne i tvivl om, hvorvidt man faktisk kan tale om én profession. De kondenserer det først til, at alle arbejder med *ernæring*, og senere formulerer de en spænding mellem, at man som professionsbachelor i ES handler på et *evidensbaseret grundlag*, men samtidig på en måde, hvor man viser *respekt for individet*.

Underviserne er bevidste om, at uddannelsens bredde kan give anledning til forvirring hos studerende, og de er derfor meget opmærksomme på vigtigheden i på uddannelsen at adressere professionsidentitet:

"Det er mega vigtigt, fordi det måske kan være med til at få dem til at føle, at de er en del af noget større, at de hører til et sted, at de er en del af en professionsgruppe eller professionsidentitet".

Underviserne har også nogle refleksioner relateret til den skelnen mellem professionel identitet og professionsidentitet, som vi præsenterer. Overvejselen går på, hvad der kommer først, og om man er nødt til selv at vide, hvem man er i professionen, før man kan forholde sig til den samlede professionsidentitet.

De studerende fra ES fremhæver ligesom studerende fra lærer- og sygeplejerskeuddannelsen et ønske om at arbejde med mennesker, med det særlige fokus på at vejlede og hjælpe. Pointen om at favne bredt, som underviserne fra læreruddannelsen fremhæver, formuleres på stort set samme måde af en af de ES-studerende. En ES-professionel er i deres forståelse en, der er varm, venlig, lyttende og forstående og samtidig står på sin faglighed, modsat de mange fordomme, der kan være relateret til, hvad sundhed er. De ES-studerende positionerer sig således som fagprofessionelle modsat alle dem, der tager korte ernæringskurser, og de argumenterer for, at de ved noget baseret på belæg og evidens. Så spændingsfelt mellem evidens og respekt for individet, som ES-underviserne fremhæver, fremstår også hos de studerende:

"Dem, der tager sådan en kostvejlederuddannelse, de kan sagtens være mega dygtige, men hvis man har 3,5 års uddannelse, så har man noget papir på og noget belæg for det, man siger".

De studerende fremhæver, at specialiseringerne kan være forvirrende og overvældende, når man kommer som ny. Endvidere bekræfter de, at titlen, fx *professionsbachelor i ernæring og sundhed med toningen sundhedsfremme*, er kompleks.

Man får indtryk af forskellige fremherskende diskurser og moddiskurser og netop, at **der er noget, der er i bevægelse.**

Den eksterne forståelse af professionerne

I dialogen medieret af billeder fra søgning på de forskellige professioner er der også temaer, der går igen. Først og fremmest er det tydeligt, at billederne repræsenterer noget, informanterne har mødt før, og billederne er med til at sætte gang i dialogen om professionens identitet og egen professionelle identitet. Derudover er det tankevækkende, at alle de interviewede refererer til de stereotyper, der fremstår i billederne relateret til deres egen profession, men de har svært ved at se stereotyperne i billeder relateret til de andre professioner. De lærerstuderende og underviserne fremhæver, at alle billeder af lærere er en, der taler ved en tavle. De studerende siger, at det adskiller sig markant fra det, de lærer på uddannelsen, og den måde, de selv tænker om undervisning, og underviserne ditto, at det er meget modsat det, de underviser i. Underviserne og studerende fra sygeplejerskeuddannelsen lægger mærke til de mange billeder med kittel og stetoskop og af smilende piger. Bredden i det,

man arbejder med som sygeplejerske, er ikke repræsenteret. Det er endvidere interessant, at underviserne peger på billeder af bioanalytiker og diætist og fremhæver, at det kunne en sygeplejerske sådan set også lave – de taler om deres faglighed, som "limen, der får en afdeling til at køre rundt". Underviserne og studerende fra ES lægger mærke til, at det er sværere at være sikker på, at det handler om deres profession, baseret på de billeder, der er søgt frem, end det er, når det gælder de andre professioner. Desuden fremhæver særligt de studerende velkendte stereotyper relateret til, at man som professionel inden for dette felt selv er en, der lever vildt sundt.

Diskussion og perspektivering

Som opsamling på, hvad der kendetegner forståelse af egen professionelle identitet og den interne kollektive professionsidentitet hos undervisere og studerende fra tre professionsuddannelser, er der nogle interessante ligheder, fx at vi har at gøre med professioner, hvor man arbejder med mange mennesker og

med *omsorg, empati og relationer*. Men der er også nogle interessante nuancer ved sammenligning på tværs og med reference til baggrundslitteraturen. Faktorer fra kontekst og miljø er repræsenteret nederst i modellen fra Rodrigues og Mogarro (2019) (figur 1), og nærværende undersøgelse supplerer med eksempler på, hvordan den aktuelle politiske debat påvirker og medfører en diskursiv genfortolkning af både professionsidentitet og egen professionelle identitet. Det illustreres særligt i data fra sygeplejerskeuddannelsen, at fagets professionsidentitet er i bevægelse og til forhandling relateret til politiske agendaer (Wackerhausen 2009), herunder også pointen fra Frederiksen (2019) om spændingen mellem en personlig pol og en lønarbejdspol. Det handler ud over den faglige kamp om udtrykket 'varme hænder'. Dette udtryk er ligesom 'velfærdsuddannelser' under debat i medierne, bl.a. udtrykt af en sosu-assistent, i en kronik med titlen: "Jeg er ikke bare en varm hånd. Jeg er professionel menneskelæser" (Klint 2022). Der antydes dog også andre

Professionsidentitet på tværs: Hvordan er vi som professionelle, hvordan er jeg, og hvad tænker de andre?

perspektiver på den aktuelle samfundsdiskurs om mangel på fagprofessionelle, fx når de studerende fra sygeplejerskeuddannelsen positivt fremhæver den uvurderlige og uundværlige indsats, der ydes fra fagprofessionelle i en række fag, og når underviserne fra læreruddannelsen taler om engagerede studerende, der meget bevidst har valgt en professionsuddannelse. Man får indtryk af forskellige fremherskende diskurser og moddiskurser og netop, at der er noget, der er i bevægelse. Det er positivt at høre de studerende formulere selvforståelse som professionel, men forstemmende, at de møder (arrogante) stemmer, der omtaler professionshøjskolen som universitetskirkegården.

De spændingsfyldte processer med udvikling af professionel identitet (jf. Rodrigues & Mogarro 2019) fremstår tydelige, når de lærerstuderende taler deres egen professionelle identitet frem med reference til det, de mødes med fra mediebilleder og hos familie og venner. Det samme gør de ES-studerende, ift. at de gerne selv vil repræsentere en professionsfaglig velfunderet tilgang til sundhed, modsat selverklærede sundhedsprofeter på de sociale medier.

Den heterogene vidensbase er et velkendt vilkår i professionsuddannelserne, og særligt undervisere fra læreruddannelsen taler direkte dette frem som en styrke og en kerne relateret til lærerprofessionens identitet. Deltagere fra de to andre uddannelser adresserer dette mere implicit. Der henvises til evidens, både af studerende og undervisere, og der fremstår i de to professioner et spændingsfelt mellem en delvist naturvidenskabelig vidensbase og et humanistisk menneskesyn.

Afslutningsvis er et vigtigt perspektiv spørgsmålet om, hvorvidt og hvordan man kan understøtte de studerende i udvikling af deres præ-professionelle identitet. Det fremhæves som afgørende af informanterne, og med reference til Jackson (2016), samt underbygget af undersøgelsen her, udfordres de studerende under alle omstændigheder på deres spirende professionelle identitet. Der er derfor nok af dilemmaer og spændingsfelter at tage fat på i dialog på uddannelserne. Det skulle dog nødt til blive (endnu) en oplevelse af at skulle præstere som studerende, ved at kunne formulere sig sikkert og formfuldendt om, hvordan man ser sig selv som professionel. Det er vigtigt at dele med de studerende, at dialogen må handle om en spirende præ-professionel identitet (Jackson 2016) – ikke en færdig velformuleret mission – og at løbende fortolkning og genfortolkning er en naturlig del af faglige udviklings- og læringsprocesser. Der er altså nogle implikationer relateret til undervisning i uddannelserne. Mht. forskningsrelaterede implikationer vil vi fremhæve et behov for flere komparative studier af professionel identitet og professionsidentitet. Det komparative design har betydning, at nogle kontraster er blevet tydelige, fx det særligt kritiske udefra-blik på læreruddannelsen og den betydning, politisk tumult har for sygeplejerskeprofessionen.

REFERENCER

- Braun, V., Clarke, V., Hayfield, N. & Terry, G. (2018). Thematic analysis. I: Liamputtong, P. (red.), *Handbook of Research Methods in Health Social Sciences* (s. 1-18). Springer.
- Fitzgerald, A. (2020). Professional identity: A concept analysis. *Nursing Forum*, 55(3), 447-472. <https://doi.org/10.1111/nuf.12450>
- Frederiksen, J.T. (2019). *Den velfærdsprofessionelle – mellem omsorg, ansvar og kontrol*. Akademisk Forlag.
- Halkier, B. (2010). Focus groups as social enactments: integrating interaction and content in the analysis of focus group data. *Qualitative Research*, 10(71), 71-89. <https://doi.org/10.1177/1468794109348683>
- Heggen, K. (2013). Profesjon og identitet. I: A. Molander & L.I. Terum (red.), *Profesjonsstudier* (3. oplag, s. 321-332). Universitetsforlaget.
- Heggen, K. & Terum, L.I. (2017). Kan vi lære av a samanlikne profesjonsutdanningar? I: S. Mausehagen & J.C. Smeby (red.), *Kvalifisering til profesjonell yrkesutøvelse* (s. 216-227). Universitetsforlaget.
- Jackson, D. (2016) Re-conceptualising graduate employability: the importance of pre-professional identity. *Higher Education Research & Development*, 35(5), 925-939. <https://doi.org/10.1080/07294360.2016.1139551>
- Klint, M. (2022). Jeg er ikke bare en varm hånd. Jeg er profesjonel menneskelæser. *Politiken*, 23/10.
- Pillen, M., Beijaard, D. & den Brok, P. (2013). Professional identity tensions of beginning teachers. *Teachers and Teaching*, 19 (6), 660-678. <https://doi.org/10.1080/13540602.2013.827455>
- Rodrigues, F. & Mogarro, M.J. (2019). Student teachers' professional identity: A review of research contributions. *Educational Research Review*, 28. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2019.100286>
- Trede F., Macklin, R. & Bridges, D. (2012). Professional identity development: a review of the higher education literature. *Studies in Higher Education*, 37(3), 365-384.
- Wackerhausen, S. (2009). Collaboration, professional identity and reflection across boundaries. *Journal of Interprofessional Care*, 23(5), 455-473. <https://doi.org/10.1080/13561820902921720>
- Worthington, M., Salamonsen, Y., Weaver, R. & Cleary, M. (2013). Predictive validity of the Macleod Clark Professional Identity Scale for undergraduate nursing students. *Nurse Education Today*, 33(3), 187-191. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2012.01.012>